

B9-0180/2024

11.3.2024

PASIŪLYMAS DĖL REZOLIUCIJOS

pateiktas siekiant užbaigti diskusijas dėl Komisijos pareiškimo

pagal Darbo tvarkos taisyklių 132 straipsnio 2 dalį

dėl Rumunijos nacionalinių vertybių, kurias neteisėtai pasisavino Rusija,
grąžinimo
(2024/2605(RSP))

**Michael Gahler, Eugen Tomac, Traian Băsescu, Rasa Juknevičienė,
Andrius Kubilius**
PPE frakcijos vardu

Europos Parlamento rezoliucija dėl Rumunijos nacionalinių vertybių, kurias neteisėtai pasisavino Rusija, gražinimo (2024/2605(RSP))

Europos Parlamentas,

- atsižvelgdamas į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV), ypač į jos 6, 36 ir 167 straipsnius,
 - atsižvelgdamas į Europos Sąjungos sutartį (ES sutartis), ypač į jos preambulę ir 3 straipsnio 3 dalį,
 - atsižvelgdamas į 1954 m. Kultūros vertybių apsaugos ginkluoto konflikto metu konvenciją (Hagos konvencija),
 - atsižvelgdamas į 1970 m. lapkričio 14 d. 16-ojoje UNESCO generalinės konferencijos sesijoje priimtą Nelegalaus kultūros vertybių įvežimo, išvežimo ir nuosavybės teisės perdavimo uždraudimo priemonių konvenciją,
 - atsižvelgdamas į 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2014/60/ES dėl neteisėtai iš valstybės narės teritorijos išvežtų kultūros objektų gražinimo, kuria iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1024/2012¹,
 - atsižvelgdamas į 2022 m. gruodžio 13 d. Komisijos komunikatą dėl 2023–2025 m. ES kovos su neteisėta prekyba kultūros vertybėmis veiksmų plano (COM(2022)0800),
 - atsižvelgdamas į 2005 m. spalio 27 d. Europos Tarybos Kultūros paveldo vertės visuomenei pagrindų konvenciją (CETS Nr. 199),
 - atsižvelgdamas į 2017 m. gegužės 19 d. Europos Tarybos konvenciją dėl teisės pažeidimų, susijusių su kultūrinėmis vertybėmis (CETS Nr. 221),
 - atsižvelgdamas į valstybių pripažįstamus bendruosius tarptautinės teisės principus, kaip antai suverenumo ir nesikišimo principą, sąžiningumo principą ir taikaus ginčų sprendimo principą,
 - atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 132 straipsnio 2 dalį,
- A. kadangi valstybės aukso atsargos yra labai svarbus finansinis turtas, teikiantis jos valiutai stabilumo ir stiprinantis pasitikėjimą šalies ekonomine galia;
- B. kadangi finansų srityje ir ekonomikoje valstybės aukso atsargos atlieka išskirtinį ir ilgalaikį vaidmenį kaip viena pagrindinių šalių turimų valiutos atsargų sudedamųjų dalių; kadangi per finansų krizes centrinio banko aukso atsargos veikia kaip saugus turtas rinkos neramumų metu;
- C. kadangi ES sutarties preambulėje nustatyta, kad ją pasirašantieji asmenys semiasi

¹ OL L 159, 2014 5 28, p. 1.

„įkvėpimo iš Europos kultūrinio, religinio ir humanistinio paveldo“ ir nori „stiprinti savo tautų solidarumą, kartu gerbdami jų istoriją, kultūrą ir tradicijas“, o SESV 6 straipsnyje kultūros politikos sritis priskiriama prie „Sąjungos kompetencijos kategorijų ir sričių“ ir pagal jį ES gali imtis įvairių veiksmų siekdama „remti, koordinuoti ar papildyti valstybių narių veiksmus“; kadangi pagal SESV 36 straipsnį valstybės narės turi prerogatyvą apibrėžti savo jurisdikcijai priklausančias nacionalines vertybes ir įgyvendinti reikalingas jų apsaugos priemones;

- D. kadangi gairių ar bendros klasifikacijos, kas yra nacionalinės vertybės, nėra ES teisėje dėl to, kad ES kompetencijai nepriklauso tai apibrėžti; kadangi terminas „nacionalinės vertybės“ dažnai patenka į įvairių bendrųjų sąvokų, tokių kaip „kultūros vertybės“ ir „kultūros objektai“, aprėptį;
- E. kadangi terminas „Rumunijos nacionalinės vertybės“ apima Rumunijos nacionalinio banko aukso atsargas, kurias sudaro aukso luitai ir retos monetos, turinčios numizmatinę ir kultūrinę vertę, atskirą nuo paties aukso vertės, taip pat kultūros ir meno vertybes, priklausančias šalies nacionaliniam paveldui;
- F. kadangi yra teisinis pagrindas grąžinti kultūros vertybes ir nacionalines vertybes, kurios neteisėtai išvežtos iš ES šalies teritorijos pažeidžiant galiojančius teisės aktus arba pažeidžiant sąlygas, kuriomis buvo suteiktas laikinas leidimas jas išvežti;
- G. kadangi Rusijos įvykdytas neteisėtas Rumunijos nacionalinių vertybių užgrobimas yra šiurkštus tarptautinių normų ir papročių pažeidimas, nes šios valstybės aukso atsargų kartu su didele kultūros, meno ir archyvinių vertybių kolekcija patikėjimas kitos valstybės globai išimtinėmis aplinkybėmis buvo reglamentuojamas oficialiu susitarimu, pagrįstu atitinkamais protokolo dokumentais ir teisinėmis grąžinimo garantijomis, kuriuo nustatytų įsipareigojimų nepaisyta;
- H. kadangi pasisavintų Rumunijos nacionalinių vertybių grąžinimas turi didžiulę svarbą šios šalies institucinei ir nacionalinei atminčiai;
- I. kadangi Rumunija turi visiškai pagrįstą reikalavimą atgauti savo aukso atsargas, kurios buvo 1916 ir 1917 m. išvežtos Maskvą siekiant jas apsaugoti;
- J. kadangi, siekiant Rumunijos nacionalinių vertybių grąžinimo, reikia tinkamai pritaikyto Europos atsako;
 - 1. primena, kad Rusijos įvykdytas neteisėtas Rumunijos nacionalinių vertybių pasisavinimas yra vienintelis tarptautinis atvejis, kai valstybės piniginių aukso atsargos ir jos nacionalinio paveldo objektai buvo patikėti kitai šaliai saugoti pagal susitarimą, išdėstytą atitinkamais protokolo dokumentais, kuriais suteikta teisinių grąžinimo garantijų, bet galiausiai tų įsipareigojimų nesilaikyta, taip pažeidžiant tarptautines normas ir papročius;
 - 2. pripažįsta, kad nacionalinių vertybių, sunkiu Pirmojo pasaulinio karo metu 1916 ir 1917 m. perkeltų saugoti į Maskvą su Rusijos imperijos valdžios garantija dėl jų saugaus vežimo, saugojimo ir saugaus grąžinimo į Rumuniją, pasisavinimas yra precedento neturintis tarptautinis aukso rezervų ir paveldo objektų neteisėto pasisavinimo atvejis ir nuolatinė Rumunijos visuomenei rūpima problema;

3. pažymi, kad per Pirmąjį pasaulinį karą tuometinė Rumunijos vyriausybė buvo priversta patikėti Rumunijos nacionalines vertybes šaliai sąjungininkei, kad jos būtų apsaugotos nuo sunaikinimo; primena, kad per karo sunkumus didžioji dalis Rumunijos nacionalinių vertybių buvo dešimtimis traukinių vagonų išvežtos į carinę Rusiją saugoti iki taikos atkūrimo, ir Rumunijos nacionalinio banko aukso atsargos buvo išsamiai inventorizuotos dokumentuose, o Rusija suteikė jų apsaugos ir grąžinimo garantiją, kurios liudininkėmis tuo metu tapo kitos valstybės; pabrėžia, kad nacionalines vertybes, teisėtai patikėtas Rusijos globai, sudarė 91,5 tonos gryno aukso, priklausančio Rumunijos nacionalinio banko atsargoms, karališkosios brangenybių ir retų monetų kolekcijos, taip pat tokios neįkainojamos kultūrinės ir istorinės vertybės kaip valstybės archyvai, dokumentai, vertingi istoriniai rankraščiai, tapybos paveldas, retos knygos ir kolekcijos iš daugelio viešųjų bei privačių įstaigų, aprėpusios daugiau kaip penkis Rumunijos istorijos šimtmečius;
4. pabrėžia, kad, nepaisant kelių bandymų vesti diplomatines derybas po Pirmojo pasaulinio karo, Rusija niekada negrąžino visų Rumunijos nacionalinių vertybių, kaip buvo teisiškai nustatyta oficialiu dvišaliu abiejų valstybių susitarimu;
5. pažymi, kad dauguma kultūros, meno ir archyvinių vertybių iš Rusijos neteisėtai pasisavintų nacionalinių vertybių buvo 1935 ir 1956 m. grąžintos į Rumuniją; vis dėlto pabrėžia, kad iki šiol negrąžinta nė kiek aukso iš Rumunijos nacionalinio banko atsargoms priklausančios 91,5 gryno aukso tonos;
6. išreiškia susirūpinimą dėl to, kad, nepaisant Rumunijos ir Rusijos jungtinės ekspertų komisijos, įgaliotos palaikyti diskusijas šiuo klausimu, sudarymo, pastangoms susigrąžinti Rumunijos nacionalines vertybes, taigi užtikrinti, kad neteisėtai užgrobtos Rumunijos nacionalinio banko aukso atsargos būtų grąžintos, Rumunijos ir Rusijos dvišaliais diplomatiniais kanalais kliudo Rusijos nenoras grąžinti tai, ką ankstesni režimai neteisėtai laikė nepaisydami pasirašytų grąžinimo protokolų;
7. mano, kad dėl Rusijos invazijos į Ukrainą būtina pakartotinai įvertinti ES ir Rusijos santykius ateityje ir tai apims beprecedenčius diplomatinis veiksmus bei reikalavimus, kaip antai dėl pasisavintų aukso atsargų grąžinimo Rumunijos nacionaliniam bankui;
8. pabrėžia, kad, kaip nustatyta ES sutartyse, turi būti skiriama ypač daug dėmesio valstybių narių nacionalinių vertybių išsaugojimui;
9. palankiai vertina dideles ES pastangas apsaugoti nacionalinį, kultūros ir istorijos paveldą įgyvendinant teisės aktus ir bendradarbiavimo mechanizmus, kuriais reglamentuojamas neteisėtai iš ES šalių teritorijų paimtų kultūros ir paveldo objektų grąžinimas, ir jos pastangas kovoti su neteisėta prekyba kultūros vertybėmis; pripažįsta, kad Direktyva 2014/60/ES yra pagrindinis ES įsipareigojimo apsaugoti nacionalines vertybes ir kultūros objektus ramstis, o ES kovos su neteisėta prekyba kultūros vertybėmis veiksmų planu patvirtintas platesnis ES įsipareigojimas apsaugoti kultūros paveldą; pabrėžia, kad neteisėtai išvežti kultūros objektai turi būti grąžinti, nepriklausomai nuo to, ar jie perkelti Sąjungoje, ar eksportuoti į ES nepriklausančią valstybę; pažymi, kad nors pagal atitinkamas SESV nuostatas dabartiniai ES teisės aktai apima kultūros vertybių ir nacionalinių vertybių, vienos valstybės narės neteisėtai išvežtų į kitą valstybę narę iki 1993 m. sausio 1 d., grąžinimą, Rumunijos nacionalinių vertybių sugrąžinimas tebėra ypatingas atvejis, kurį reikia konkrečiai spręsti; pabrėžia,

kad dėl Rumunijos nacionalinių vertybių neteisėto pasisavinimo atvejo išskirtinumo išryškėjo unikalių aplinkybių, dėl kurių reikalingas tinkamai pritaikytas Europos atsakas siekiant palengvinti tų vertybių grąžinimą, išplečiant sritį, kurioje vadovaujamosi ES požiūriu į kultūros vertybių, neteisėtai išvežtų iš ES šalių teritorijų, grąžinimą;

10. pabrėžia, kad, siekiant ES nepriklausančios valstybės neteisėtai laikomų ES valstybės narės kultūros vertybių ir nacionalinių vertybių grąžinimo, reikalingas realus diplomatinis dialogas tiek dvišaliuose, tiek tarptautiniuose forumuose;
11. ragina Komisiją išplėsti ES kultūros vertybių apsaugos politikos taikymo sritį, kad ji apimtų nacionalinių vertybių, karo metu perkeltų pagal dvišalius valstybių susitarimus, grąžinimą;
12. ragina Komisiją ir Europos išorės veiksmų tarnybą įtraukti Rumunijos nacionalinių vertybių grąžinimą į diplomatinę dvišalę ES ir Rusijos santykių darbotvarkę, kai tik padėtis regione bus tokia, kad bus galima atnaujinti politinį šalių dialogą;
13. ragina Komisiją konkrečiai bendradarbiauti su Rumunijos valstybe ir Rumunijos nacionaliniu banku, kad būtų telkiamos koordinuojamos pastangos ir naudojamosi visomis diplomatinėmis tarpininkavimo priemonėmis skatinant komunikaciją su atitinkamomis Rusijos tarnybomis ir ieškant sprendimų, kad būtų užtikrinta, jog prarastos nacionalinės vertybės būtų grąžintos ten, kur joms priklauso būti;
14. ragina Komisiją ištirti galimybes veikti kaip Rumunijos ir Rusijos jungtinėje komisijoje, įgaliotoje svarstyti Rumunijos nacionalinių vertybių grąžinimą, dalyvaujančių Rumunijos atstovų partnerei;
15. paveda Pirmininkei perduoti šią rezoliuciją Tarybai, Komisijai, Europos išorės veiksmų tarnybai ir valstybių narių vyriausybėms bei parlamentams.